

THE ROLE OF NATIONAL VALUES IN THE PATRIOTIC EDUCATION OF YOUNG PEOPLE IN THE CONDITION OF GLOBALIZATION

Begimkulov Ilkhom Bairovich

*Senior Teacher of the Academy
Armed Forces of the Republic of Uzbekistan*

Abstract. The article contains thoughts and opinions on the importance of national values in educating young people in the spirit of patriotism, strengthening their civic position and activity, realizing national identity and raising the national spirit.

Keywords: education, upbringing, independence, patriotism, national identity, values, national values, national holidays, culture, customs, traditions, dedication, honesty, bravery, courage.

Аннотация. В статье содержатся мысли и мнения о значении национальных ценностей в воспитании молодежи в духе патриотизма, укреплении у них гражданской позиции и активности, реализации национальной идентичности и поднятии национального духа.

Ключевые слова: образование, воспитание, независимость, патриотизм, национальная идентичность, ценности, национальные ценности, национальные праздники, культура, обычаи, традиции, самоотверженность, честность, храбрость, мужество.

GLOBALLASHUV JARAYONIDA YOSHLARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASHDA MILLIY QADRIYATLARNING ROLI

Begimkulov Ilxom Bairovich

*O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari
Akademiyasi katta o'qituvchisi*

Annotatsiya. Maqolada yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, ularda fuqarolik pozitsiya va faollikni kuchaytirish, milliy o'zlikni anglash hamda milliy ruhni yuksaltirishda milliy qadriyatlar muhim ahamiyat kasb etishi to'g'risida fikr va mulohazalar yuritilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim, tarbiya, mustaqillik, vatanparvarlik, milliy o'zlik, qadriyat, milliy qadriyatlar, milliy bayramlar, madaniyat, urf-odat, an'ana, fidoyilik, sadoqatlik, halollik, jasurlik, mardlik.

Bugun yurtimizda tinchlik va barqarorlik hukm surayotganiga qaramay, bundan buyon ham mustaqillikni asrab-avaylash, himoya qilish va mustahkamlash ustivor maqsad bo'lib qolaveradi. Bu, bir tomondan, mustaqillik biz uchun, avvalo, o'z taqdirimizga o'zimiz egalik qilish huquqi, kelajagimizni o'z qo'limiz bilan barpo etish, yurtimiz boyliklaridan faqat xalqimiz va vatanimiz manfaati yo'lida foydalanish huquqini bergani O'zbekiston yoshlari ham ana shu oliy ne'matdan barhamand bo'layotgani bilan bog'liq bo'lsa, ikkinchidan, mustaqillik yillarida ana shu muqaddas qadriyat va milliy an'analarga tayangan holda yashash huquqini ham berdi. Uni saqlab qolish uchun mustaqillikni asrab-avaylash kerak bo'ladi.

Ma'lumki, mustaqillikgacha milliy o'zlikni anglashga bo'lgan tabiiy intilish johilona inkor etigan. Navro'z, Ramazon, Qurbon hayiti kabi muqaddas milliy bayramlar taqiqlangan edi. Amir Temur, Imom Buxoriy, Imom Termiziy, Ahmad

Farg‘oniy, Baxouddin Naqshband, Najmiddin Kubro kabi ajdodlarimizning Abdulla Qodiriy, Abdurauf Fitrat, Abdulhamid Cho‘lpon, Mahmudxo‘ja Behbudiy kabi milliy-ozodlik harakati fidoyilarining nomlarini xalqimiz xotirasidan o‘chirib tashlashga harakat qilinar edi. Bugun mustaqillik tufayli ularning nomlari, milliy-ma‘naviy qadriyatlarimiz tiklanib, o‘zligimizni chuqurroq angladik.

Bugungi yoshlar o‘z milliy tarixini mukammal o‘rganmoqda. Ona tili, madaniyat, urf-odat va an‘analarining qayta tiklanib borayotgani ularni o‘zligini anglashga shart-sharoit yaratib berayotgani ham muhim yutiqdir. Bugun yoshlar shunchaki milliy-ma‘naviy qadriyatlarini o‘rganib qolayotgani yo‘q. Ular dunyo xalqlari erishgan yutuqlardan bahramand bo‘lmoqda. Xorijiy davlatlarda o‘qish, bilim olib, fan-texnika yutuqlari, ilg‘or texnologiyalarni egallab jamiyatimiz ijtimoiy hayotiga joriy etish imkoniyatiga ega bo‘lmoqdalar.

O‘z-o‘zidan ayonki, aholimizning aksariyat qismini tashkil etadigan yoshlarimizning hali-beri yechilmagan muammolariga e‘tiborimizni jalb etish, ularni hayotimizda haqiqatdan ham hal qiluvchi kuchga aylantirish masalasi jamoatchiligimizning diqqat markazida turibdi.

Zero, yurtboshimiz qayd qilganlaridek: “Yosh avlodning fuqarolik pozitsiyasi va faolligini kuchaytirish, farzandlarimizni mustaqil fikrlaydigan, zamonaviy bilim va kasb-xunarlarini puxta egallab, xalqaro maydonda raqobatga kirisha oladigan barkamol shaxslar, yetuk mutaxassislar etib tarbiyalash bo‘yicha keng ko‘lamli ishlarni olib bormokdamiz”.¹

Ma‘lumki, tarbiya inson shaxsi ma‘naviyatini, e‘tiqodini, o‘zini anglash, yon-atrofga bo‘lgan munosabatini shakllantirishga qaratilgan jarayondir. Shunday ekan, ushbu jarayon mutanosibligini ta‘minlashda ta‘lim- tarbiya ishini uyg‘un tarzda olib borish lozim bo‘ladi. Ta‘lim orqali yoshlar haytida o‘z o‘rinlarini topishda ma‘lum bir kasb-hunarni o‘rganish bilan birga, o‘zlarini bo‘lajak hayotga tayyorlab boradilar.

Jamiyat yoshlar ongida ma‘naviy qadriyatlarni rivojlantirmay va mustahkamlamay turib o‘z istiqboliga erisha olmaydi. “Yoshlarning huquq va manfaatlarini ta‘minlash, ularning o‘qishi, mehnat qilishi, bilim olishi va qobiliyatini namoyon etishi uchun barcha sharoitlarni yaratmoqdamiz. Zero, butun xalqimiz qatori yoshlar - Yangi O‘zbekiston bunyodkorlaridir!”², deb ta‘kidlaydi Sh.M.Mirziyoev. Mustaqillik esa ana shu vazifani amalga oshirishning muhim sharti hisoblanadi. Xalq yoki millat o‘z taqdirini o‘zi belgilash huquqiga ega bo‘lsagina, o‘zining mustaqil taraqqiyot yo‘lini erkin belgilab olishi, yoshlarni o‘z milliy qadriyatlari negizida tarbiyalash mumkin.

Sharqda shaxs erkinligi va huquqlari, xatti- harakati, xulq – atvori, jamiyatdagi o‘rni, ma‘suliyatini idrok etish darajasiga baho berilganda muayyan gurux, etnos,

¹ Mirziyoev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. –T.: “O‘zbekiston”, 2021. 54-bet.

² Mirziyoev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. –T.: “O‘zbekiston”, 2021. 54-bet.

xalq, millat, jamiyatning manfaatlari, huquqlariga alohida qadriyat va an'analardan kelib chiqqan holda yondashiladi.

Yoshlar dunyoqarashida milliy-ma'naviy qadriyatlarga tayanish, uning talqini va jamiyatimizda iqtisodiy-siyosiy islohotlarni amalga oshirishda tutgan o'rni bugungi muhim muammolar jumlasidandir.

Yoshlar dunyoqarashida milliy – ma'naviy qadriyatlarga tayanish muayyan maqsad va vazifalarni o'z ichiga oladi. Ular quyidagilar :

Yoshlar o'z dunyoqarashida milliy – ma'naviy qadriyatlarga tayanmasa, ularning ongi va tafakkuridan mutlaqo begona qadriyatlar joy oladi. O'zining milliy-ma'naviy qadriyatlariga nisbatan bepisandlik bilan qarash shakllanadi.

Yoshlarning milliy- ma'naviy qadriyatlarga bo'lgan munosabatining hozirgi holatini o'rganish, ularning amaliy faoliyatlarida ko'proq qaysi qadriyatlar ustivor bo'lib borayotganini aniqlashga yordam beradi. Bundan ko'zlangan asosiy maqsad ularning milliy- madaniy meros va qadriyatlarga nisbatan ishonch va e'tiqodni mustahkamlashdan iborat.

Yoshlarning milliy-ma'naviy qadriyatlarga nisbatan ishonch va e'tiqodining mustahkam bo'lishi O'zbekiston tanlagan o'ziga hos va mos taraqqiyot yo'li talablaridan kelib chiqadi hamda yoshlar oldiga aniq vazifalarni qo'yadi.³

Mustaqil mamlakatda har bir yoshning qaysi sog'ada ishlashidan qat'i nazar, avvalo, ozod va erkin shaxs, inson sifatida o'zligini anglamog'i zarur bo'ladi. O'zlikni anglash esa ma'naviy qadriyatlarni chuqur o'rganish, asrab- avaylab rivojlantirish orqali amalga oshadi.⁴

Mustaqil O'zbekistonning kuchli davlatdan kuchli jamiyat sari taraqqiyoti davrida, asriy ma'naviy merosimiz, milliy qadriyatlarimiz, buyuk ajdodlarimizning tarixiy tajribalaridan to'g'ri foydalanib, ularning ibratli ishlaridan saboq olish mamlakatimizda fuqarolik jamiyati qurilishi vazifalarini amalga oshirishga, xalqimizning ma'nau yuksalishiga xizmat qiladi.

Xalqimiz mustaqillikning o'z hayotida va taqdirida hal qiluvchi ahamiyat kasb etganini tobora teranroq anglab yetmoqda. Bugun O'zbekistonda yashayotgan har bir yosh mustaqillikning bergan ne'matidan barhamand bo'lmoqda, deb ayta olamiz. Mustaqillik tufayli O'zbekiston yoshlari o'z taqdirini o'zi hal etish huquqini qo'lga kiritda. Bugun O'zbekiston bironvga qaram emas, o'z taraqqiyot yo'lini o'zi belgilab, mustaqil ichki va tashqi siyosat olib bormoqda. Yoshlar ko'z o'ngida iqtisodiy hayot o'zgarimoqda. Mulkning xilma- xilligiga o'tilgani har bir yoshga o'z xohishiga ko'ra iqtisodiy faoliyat bilan shug'ullanish imkoniyatini berdi. Bir tomonlama, rejali iqtisodiyot o'rnida bozor iqtisodiyotiga asoslangan erkin mehnat faoliyati shakllanimoqda. Tadbirkorlik, fermerlik, kichik va o'rta biznes bilan shug'ullanish

³ Ergashev I. Yoshlarning ijtimoiy faolligi. –T.: "Akademiya", 2008. 15-16- betlar.

⁴ Ergashev I. Yoshlarning ijtimoiy faolligi. –T.: "Akademiya", 2008. 15- bet.

uchun imkoniyatlar yaratilmoqda. Bugun O‘zbekiston o‘ziga qarashli bo‘lgan, xalqning mehnati bilan yaratilgan boylikni o‘zi o‘z ixtiyori bilan tasarruf etmoqda. Unga o‘zi egalik qilmoqda. Bugun izlanuvchan, tadbirkor, yangicha fikrlaydigan har bir kishining hayot tarzi ham o‘zgarib borayotgani shubhasiz. Bu borada davlatimiz rahbari tomonidan mamlakatimizda 2024-yilni “Yoshlar va biznesni qo‘llab quvatlash yili” deb e‘lon qilinishi ayniqsa diqqatga sazovordir.

O‘zbekiston yoshlari xalqining tarixi va an‘analari, milliy madaniyati, avlodlar o‘rtasidagi aloqa, o‘zlikni anglash va o‘ziga xoslikni muhim omil sifatida baholaydi.

Mustaqillik sharoitida yoshlar o‘z hayotiy tajribalarida mustaqillikning afzalligini his etib, unga ishonch bildirmoqda. Mustaqillik milliy o‘zlikni anglashning muhim sharti sifatida qadrlanmoqda hamda o‘zligini namoyon etish omili sifatida baholanmoqda.

Jamiyatda yoshlar tarbiyasi muammolari har doim kunning birinchi darajali mavzularidan biri bo‘lib kelgan. Ayni paytda, dunyoda globallashuv jarayoni tezlashmoqda. Dunyo xalqlari, davlatlar o‘rtasida o‘zaro aloqalar kuchaymoqda. O‘zbekiston ham undan chetda turgani yo‘q. Turli xalqlarga xos bo‘lgan qadriyatlar O‘zbekiston yoshlari hayotiga ham ta‘sir ko‘rsatmoqda. Bunday muhit xalqaro axborot tizimi, internet, OAV, reklama, turli xil kino ko‘rsatuvlari bilan bog‘liq asarlar yoshlar ma‘naviy hayotiga ta‘sir ko‘rsatishi, turli xil qadriyatlarning kirib kelishiga sharoit hozirlaydi.

Uning qaysi jihatlaridan foydalanish yoki foydalanmaslikni yoshlar yaxshi bilishlari lozim. Qadriyatlarni bir- biridan farqlash, milliy qadriyatlarni yo‘qotmagan holda munosabatda bo‘lishlari muhimdir.

Yoshlar hayotida milliy va umuminsoniy qadriyatlarning o‘rni muhim; milliy qadriyatlarni yaxshi bilmagan yoshlarning xatti- harakatlarida nosog‘lom aqidaparastlik holatlari tezroq joy oladi. Mustaqillik yangi qadriyatlar tizimiga, milliy-madaniy meros va an‘analarga tayanish orqali yoshlarni umuminsoniy qadriyatlarni to‘g‘ri baholashlari yangi imkoniyatlar ochib bermoqda.

Yoshlar dunyoqarashida milliy-ma‘naviy qadriyatlarni mustahkamlashdan ko‘zlangan maqsad ularni faqat o‘z qadriyatlariga tayanib yashashga o‘rgatish emas, balki shu umumbashariy qadriyatlarni ham o‘zlashtirib, mamlakatning o‘ziga hos taraqqiyoti unga bog‘liqligini hisobga olib yashashga, ishlashga da‘vat etishdir.

Bundan tashqari, milliy- ma‘naviy qadriyatlarni chuqur bilish yoshlar tomonidan mustaqillikni asrab-avaylash, himoya qilish va mustahkamlashga o‘zining ijobiy ta‘sirini ko‘rsatadi. Bu mamlakatning istiqboldagi rivoji bilan uzviy bog‘liqdir.

Mustaqillik sharoitida milliy va umuminsoniy qadriyatlar o‘zining haqqoniy mazmuniga ega bo‘lmoqda. Yoshlarning u to‘g‘risidagi qarashlari va munosabatlari

ham o'zgarib borib, milliy- ma'naviy qadriyatlarga umuminsoniy qadriyatning negizi sifatida qaralayotgani muhim yutiqdir.

Hozirgi davrda qo'lga kiritilgan muhim yutiqlarimizdan biri ta'lim-tarbiyada milliy, ma'naviy qadriyatlarning ustivorligiga erishganimizdadir. Bu yosh avlodga boy tarixiy, milliy, ma'naviy merosni singdirish hamda asrlar davomida shakllangan xalq pedagogikasi an'analari asosida ta'lim-tarbiya berish demakdir. Zero Abdulla Avloniy aytganidek "Tarbiya biz uchun yo hayot yo mamot, yo najot- yo halokat, yo saodat- yo falokat masalasidir".⁵

Shu nuqtai nazardan, yoshlar bilan bog'liq muammolarni hal etishda milliy qadriyatlardan, ilg'or taraqqiyotga xizmat qiluvchi diniy qadriyatlardan foydalanish, ularni zamonaviy demokratik qadriyatlar bilan uyg'unlashtirgan holda, yosh avlodni har omonlama yetuk va barkamol qilib tarbiyalash masalasiga bugun yurtimizda katta ahamiyat berilmoqda. Chunki hozirgi globallashuv sharoitida, bir tomondan, milliy qadriyatga, ikkinchi tomondan, zamonaviy qadriyatlarga asoslangan ma'naviy-huquqiy yangilish jarayonlarini amalga oshirish alohida dolzarb bo'lib qolmoqda.

O'zbek xalqining ibratomuz, ayniqsa yoshlarni tarbiyalashda katta ta'sir eta oladigan urf-odatlar, an'analari, rasm-rusumlari va marosimlari borki, bularni bugungi kunda oilada balalar ongiga, kundalik hayot tarziga singdirish yoshlarning ma'naviy taxdidlar ta'siriga tushib qolishining oldini olishdagi muhim vazifalarimizdan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. –T.: "O'zbekiston", 2021.
2. Mirziyoyev Sh. Qurolli Kuchlarni rivojlantirish borasidagi ishlarni sarhisob qilish, yangi vazifalar belgilash./O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, Qurolli Kuchlar Oliy Bosh Qo'mondoni Shavkat Mirziyoyev Xavfsizlik Kengashining navbatdagi yig'ilishi./Xalq so'zi. 2021. 13 yanvar 8 son. - B. 1
3. Nizomiddin Shomiy. Zafarnoma. -Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 1996, - B.527.
4. Xojimatov M. Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi rahbari. Xalq so'zi. 2020. 12 yanvar 9-son. - B,3.
5. Ergashev I. Yoshlarning ijtimoiy faolligi. –T.: "Akademiya".
6. Barkamol avlod orzusi. –T.; "Sharq", 1999.

⁵ Barkamol avlod orzusi. –T.; "Sharq", 1999, 39-bet